

Zamjenice – Zaimki

ZAMJENICE – ZAIMKI

Zamjenice zamjenjuju neku drugu riječ i svoje značenje dobivaju iz određene govorne situacije.

Po značenju se dijele na:

- lične – osobowe:
ja, ty, on (ona, ono), my, wy, oni, one
- povratnu zamjenicu – zaimek zwrotny
się
- posvojne – dzierżawcze:
mój, twój, jego (jej), nasz, wasz, swój
- pokazne – wskazujące:
ten, ta, to, taki, taka, takie, tam, tu, tamten, tamta, tamto, ów, owa, owo, tyle
- upitno-odnosne – pytajno-względne:
kto, co, jaki, jaka, jakie, który, która, które, czyj, czyja, czyje, jak, ile, którzy, skąd, dokąd, odkąd, kiedy
- neodređene – nieokreślone:
ktoś, coś, ktokolwiek, cokolwiek; kto bądź, co bądź; jakiś, któryś; czyjś, pewien, jakikolwiek; jaki bądź; ilekolwiek, ile bądź
- niječne – przeczące:
nikt, nic

Zamjenice se po funkciji dijele na:

– imeničke (rzeczowne) – koje zamjenjuju imenice i sklanjaju se po padežima:

ja, ty, on (ona, ono), my, wy, oni, one, kto, co, nikt, nic, ktoś, coś, ktokolwiek, cokolwiek, cośkolwiek

– pridjevske (przymiotne) – koje zamjenjuju pridjeve i sklanjaju se u rodu, broju i padežu:

ten, tamten, taki, mój, twój, swój, wasz, jaki, który, czyj

U tradicionalnim se opisima poljskoga jezika imeničkim i pridjevskim zamjenicama dodaju i:

– brojevne zamjenice (zaimki liczebne) – koje zamjenjuju brojeve:

ile, tyle, parę, kilka, wiele

U novijim gramatičkim opisima brojevne se zamjenice smatraju neodređenim brojevima.

– priložne zamjenice (zaimki przysłowne) – koje zamjenjuju priloge i ne sklanjaju se:

jak, jakoś, jakkolwiek, zawsze, wszędzie, gdzie indziej

U suvremenim gramatičkim opisima priložne se zamjenice smatraju priložima.

IMENIČKE ZAMJENICE – ZAIMKI RZECZOWNE

Imeničke se zamjenice sklanjaju po padežima. Kategoriju roda ima samo zamjenica *on*.

Lične zamjenice - Zaimki osobowe

N	ja	ty	my	wy
G	mnie (mię)	ciebie, cię	nas	was
D	mnie, mi	tobie, ci	nam	wam
A	mnie (mię)	ciebie, cię	nas	was
I	mną	tobą	nami	wami
L	(o) mnie	(o) tobie	(o) nas	(o) was

N	on	ono	ona	oni	one
G	jemu, niemu, mu		jej, niej	ich, nich	
D	jemu, niemu, mu		jej, niej	im, nim	
A	jego, niego, go	je, nie	ją, nią	ich, nich	je, nie
I	nim		nią	nimi	
L	(o) nim		(o) niej	(o) nich	

Lične zamjenice izriču odnose među sudionicima komunikacijskoga čina ili objekta njihove komunikacije.

Zamjenica *ja* upućuje na osobu koja govori, zamjenica *ty* na osobu kojoj se govori, zamjenice *on*, *ona*, *ono*, *oni*, *one* upućuju na osobu odnosno osobe o kojima se govori, zamjenica *my* na skupinu osoba koju predstavlja i koje je član i osoba koja govori, a zamjenica *wy* upućuje na skupinu osoba kojima se govornik obraća.

Zamjenice *ty* i *wy* rabe se u neformalnoj komunikaciji između poznatih i bliskih osoba.

Lična zamjenica u trećem licu jednine ima tri roda – muški (*on*), ženski (*ona*) i srednji (*ono*), a u množini dva oblika – muškoosobni (*oni*) i tzv. *nemuškoosobni* (*one*).

Zamjenice *ja* i *ty* sklanjaju se u broju i padežu. Zamjenice *on* (*ona*, *ono*) sklanjaju se u rodu, broju i padežu.

U jednini se zamjenica *ono* razlikuje od zamjenice *on* samo u nominativu i akuzativu.

U množini se oblici muškoosobnih zamjenica razlikuju od drugih (tzv. *nemuškoosobnih*) zamjenica samo u nominativu i akuzativu.

Lične zamjenice u kosim padežima imaju supletivne oblike *ja – mnie, ty – ciebie, on – jego, my – nas, wy – was*.

Naglašeni (dulji) oblici zamjenica rabe se:

– na početku rečenice: *Ciebie widziałam wczoraj na rynku.*

– na kraju rečenice: *Cieszę się, że udało się chociaż tobie.*

– uz prijedloge: *Idę do niego. Kupilem prezent dla niej.*

– kad su u opreci jedan prema drugom odnosno kad se nešto ističe: *Mnie upiekłaś ciastko, a nie jemu.*

Nenaglašeni (kraći) oblici rabe se uglavnom nakon glagola s kojim čine akcenatsku cjelinu: *Daj mi książkę. Napisz mu pracę domową.*

Lične zamjenice nije nužno navoditi jer su svojim sadržajem prisutne u gramatičkom morfemu glagolskih oblika: (*ja*) *śpiewam*, (*my*) *śpiewamy*, (*wy*) *śpiewacie*.

Ličnim zamjenicama pojedini gramatičari pridružuju i lekseme PAN, PANI, PAŃSTWO, kojima se govornik iz poštovanja obraća muškoj osobi (*Kiedy pan chce obejrzeć film?*), ženskoj osobi (*Kiedy pani przyjedzie do nas?*) ili skupini žena i muškaraca odnosno skupini muškaraca (*Kiedy państwo odwiedzą nasze miasto?*).

Zamjenice *pan* i *pani* slažu se s glagolom u 3. licu jednine, a zamjenica *państwo* s glagolom u 3. licu množine.

	Jednina		Mnożina		
	m.r.	ż.r.	m.r.	ż.r.	m.r. + ż.r.
N	pan	pani	panowie	panie	państwo
G	pana	pani	panów	pań	państwa
D	panu	pani	panom	paniom	państwu
A	pana	panią	panów	panie	państwa
I	panem	panią	panami	paniami	państwem
L	panu	pani	panach	paniach	państwu
V	panie!	pani!	panowie!	panie!	państwo!

Povratna zamjenica – Zaimek zwrotny

N	-
G	siebie, się
D	sobie
A	siebie, się
I	sobą
L	(o) sobie

Povratna zamjenica nema kategoriju roda i broja. U genitivu i akuzativu, uz naglašeni oblik *siebie* rabi se i nenaglašeni oblik *się*.

Osim što izriče povratnost radnje na subjekt (*Jan i Karol się obmawiają.*, *Marek się goli.*, *Mówi tylko o sobie.*, *Ciągle myśli o sobie.*, *Nie mam przy sobie jego numeru.*), povratna zamjenica ima i ulogu tvorbenoga morfema (*toczyć się*), prisutna je u bezličnim konstrukcijama (*Mówi się...*) i pokazatelj je pasivnoga značenja (*Obiad się właśnie gotuje.*)

Upitno-odnosne zamjenice – Zaimki pytajno-względne

N	kto	co
G	kogo	czego
D	komu	czemu
A	kogo	co
I	kim	czym
L	(o) kim	(o) czym

Upitne i odnosne zamjenice razlikuju se po funkciji dok im je oblik jednak. Upitnim se zamjenicama postavljaju pitanja (*Co jest na obrazie?*) i uglavnom se nalaze na početku rečenice (*Kto to namalował? Co przygotowujecie na jutro?*). Zamjenica *kto* odnosi se na što živo, a zamjenica *co* na što neživo.

Odnosne zamjenice povezuju zavisne rečenice s glavnom. Nalaze se na početku zavisne rečenice (*Kto chce, może zaśpiewać.*).

Zamjenice *kto* i *co* imaju samo oblike u jednini.

Neodređene zamjenice – Zaimki nieokreślone

N	ktoś	coś
G	kogoś	czegoś
D	komuś	czemuś
A	kogoś	coś
I	kimś	czymś
L	(o) kimś	(o) czymś

N	ktokolwiek	cokolwiek
G	kogokolwiek	czegokolwiek
D	komukolwiek	czemukolwiek
A	kogokolwiek	cokolwiek
I	kimkolwiek	czymkolwiek
L	(o) kimkolwiek	(o) czymkolwiek

Neodređene zamjenice uglavnom stoje ispred drugih zamjenica ili pridjeva:
Powiedział mu coś wesołego. Nigdy nie widziała kogoś tak smutnego.

Tvore se od upitno-odnosnih zamjenica dometanjem sufikasa koji upitno značenje pretvaraju u neodređeno:

-ś – ktoś, coś

-kolwiek – ktokolwiek, cokolwiek

-śkolwiek – ktośkolwiek, cośkolwiek

U neodređenih zamjenica sklanja se samo prvi dio *kto-*, *co-*, a sufiksi *-ś*, *-kolwiek* i *-śkolwiek* su nepromjenjivi.

Niječne zamjenice – Zaimki przeczące

N	nikt	nic
G	nikogo	niczego, nic
D	nikomu	niczemu
A	nikogo	nic
I	nikim	niczym
L	(o) nikim	(o) niczym

Niječne zamjenice (*zaimki przeczące*) *nikt*, *nic* nemaju kategoriju broja. Zamjenica *nikt* odnosi se na što živo, a zamjenica *nic* na neživo.

Zamjenica *nic* u genitivu jednine ima dva oblika. Oblik *niczego* u genitivu jednine rabi se s glagolima koji zahtijevaju genitiv: *Niczego nie oczekuję od tej pani.*

PRIDJEVSKE ZAMJENICE – ZAIMKI PRZYMIOTNE

Posvojne zamjenice – Zaimki dzierzawcze

Posvojne zamjenice slažu se u rodu, broju i padežu s imenicom na koju se odnose.

Sklonidba posvojnih zamjenica identična je pridjevskoj sklonidbi.

Odnosi li se posvojna zamjenica na imenicu muškoga roda koja znači što živo, oblik u akuzativu jednine jednak je obliku u genitivu jednine.

Oblik u akuzativu jednine jednak je nominativu jednine ako se zamjenica odnosi na imenicu muškoga roda koja znači što neživo.

Posvojne zamjenice u rečenici stoje poslije neodređenih i pokaznih zamjenica, ali prije pridjeva: *Jakaś jego piosenka była hitem dwadzieścia lat temu. Ta moja torebka jest czarna. Moja nowa bluzka jest zielona.*

Zamjenice *mój, twój, swój* u svim padežima jednine osim u nominativu imaju i kontrahirane oblike *meo, twego, swego*, koji su obilježje književno-umjetničkoga stila.

Zamjenica *swój* odnosi se na sva tri lica i oba broja i rabi se u opisu predmeta koji je objekt u rečenici: *Mam swój plecak. Oni piszą swoją pracę. Lubi swojego brata.*

Izriče i pripadnost predmeta subjektu: *Mam swoją książkę.*

	Jednina			Mnożina	
	m.r.	s.r.	ž.r.	m. (+os.)	m. (-os.), ž.r., s.r.
N	mój	moje, me	moja, ma	moi	moje, me
G	mojego, mego		mojej, mej	moich, mych	
D	mojemu, memu		mojej, mej	moim, mym	
A	mojego, mego /za żywo/ mój /za neživo/	moje, me	moją, mą	moich, mych	moje, me
I	moim, mym		moją, mą	moimi, mymi	
L	(o) moim, (o) mym		(o) mojej, (o) mej	(o) moich, (o) mych	(o) moich

Jednina				Množina	
	m.r.	s.r.	ž.r.	m. (+os.)	m. (-os.), ž.r., s.r.
N	tvój	twoje, tve	twoja, tva	twoi	twoje, tve
G	tvojego, twego		twojej, twej	twoich, twych	
D	tvojemu, twemu		twojej, twej	twoim, twym	
A	tvojego, twego /za živo/ tvój /za neživo/	twoje, tve	twoją, twą	twoich, twych	twoje, tve
I	twoim, twym		twoją, twą	twoimi, twymi	
L	(o) twoim, (o) twym		(o) twojej, (o) twej	(o) twoich, (o) twych	(o) twoich, (o) twych

Po istom se tipu sklanja i zamjenica *swój* (*svoja, svoje*).

Jednina				Množina	
	m.r.	s.r.	ž.r.	m. (+os.)	m. (-os.), ž.r., s.r.
N	nasz	nasze	nasza	nasi	nasze
G	naszego		naszej	naszych	
D	naszemu		naszej	naszym	
A	naszego /za živo/ nasz /za neživo/	nasze	naszą	naszych	nasze
I	naszym		naszą	naszymi	
L	(o) naszym		(o) naszej	(o) naszych	

Po istom se tipu sklanja i zamjenica *wasz* (*wasza, wasze*).

Pokazne zamjenice – Zaimki wskazujące

Pokazne se zamjenice slažu u rodu, broju i padežu s imenicom na koju se odnose. Sklanjaju se kao pridjevi.

Jednina				Množina	
	m.r.	s.r.	ž.r.	m. (+os.)	m. (-os.), ž.r., s.r.
N	ten	to	ta	ci	te
G	tego		tej	tych	
D	temu		tej	tym	
A	togo /za živo/ ten /za neživo/	to	tę	tych	te
I	tym		tą	tymi	
L	(o) tym		(o) tej	(o) tych	

Jednina				Mnożina	
	m.r.	s.r.	ż.r.	m. (+os.)	m. (-os.), ż.r., s.r.
N	tamten	tamto	tamta	tamci	tamte
G	tamtego		tamtej	tamtych	
D	tamtemu		tamtej	tamtym	
A	tamtego /za żywo/ tamten /za neživo/	tamto	tamtą	tamtych	tamte
I	tamtym		tamtą	tamtymi	
L	(o) tamtym		(o) tamtej	(o) tamtych	

Jednina				Mnożina	
	m.r.	s.r.	ż.r.	m. (+os.)	m. (-os.), ż.r., s.r.
N	taki	takie	taka	tacy	takie
G	takiego		takiej	takich	
D	takiemu		takiej	takim	
A	takiego /za żywo/ taki /za neživo/	takie	taką	takich	takie
I	takim		taką	takimi	
L	(o) takim		(o) takiej	(o) takich	

Pokazne zamjenice *ten, ta, to* i *tamten, tamta, tamto* kazuju u blizini kojeg se lica nalazi ono o čemu se govori:

– u blizini 1. lica – zamjenice *ten, ta, to* upućuju na biće ili predmet blizak govorniku (1. licu).

– u blizini 2. lica – zamjenice *tamten, tamta, tamto* upućuju na osobu ili predmet udaljeniji od govornika, bliži sugovorniku.

Zamjenice *tamten, tamta* i *tamto* sklanjaju se kao i zamjenice *ten, ta, to* osim što zamjenica *tamta* u akuzativu jednine ima oblik *tamtą*.

Zamjenice *ten, tamten* u akuzativu jednine rabe se uz imenice koje znače što neživo, a zamjenice *tego, tamtego* uz imenice koje znače što živo.

Zamjenice *ci, tamci* u nominativu množine i zamjenice *tych, tamtych* u akuzativu množine odnose se na imenicu muškoga roda koja znači osobu. Zamjenice *te* i *tamte* u nominativu i akuzativu množine odnose se na ostale imenice muškoga roda i imenice ženskoga i srednjega roda.

Zamjenicama *ten sam* i *taki sam* izriče se istost: *To ten sam profesor, który wykładał dwa lata temu na naszym uniwersytecie. Kupiłam taki sam kapelus, jaki ty miałeś w ubiegłym roku.*

Upitno-odnosne zamjenice – Zaimki pytažno-względne

Zamjenice *jaki, który, czyj* sklanjaju se kao pridjevi.

	Jednina			Mnożina	
	m.r.	s.r.	ż.r.	m. (+os.)	m. (-os.), ż.r., s.r.
N	jaki	jakie	jaka	jacy	jakie
G	jakiego		jakiej	jakich	
D	jakiemu		jakiej	jakim	
A	jakiego /za żywo/ jaki /za neživo/	jakie	jaką	jakich	jakie
I	jakim		jaką	jakimi	
L	(o) jakim		(o) jakiej	(o) jakich	

	Jednina			Mnożina	
	m.r.	s.r.	ż.r.	m. (+os.)	m. (-os.), ż.r., s.r.
N	który	które	która	którzy	które
G	którego		której	których	
D	któremu		której	którym	
A	którego /za żywo/ który /za neživo/	które	którą	których	które
I	którym		którą	którymi	
L	(o) którym		(o) której	(o) których	

	Jednina			Mnożina	
	m.r.	s.r.	ż.r.	m. (+os.)	m. (-os.), ż.r., s.r.
N	czyj	czyje	czyja	czyi	czyje
G	czyjego		czyjej	czyich	
D	czyjemu		czyjej	czyim	
A	czyjego /za żywo/ czyj /za neživo/	czyje	czyją	czyich	czyje
I	czyim		czyją	czyimi	
L	(o) czyim		(o) czyjej	(o) czyich	

Zamjenice *jaki, który, czyj* słažu se u rodu, broju i padežu s imenicom na koju se odnose.

Jaki to jest samochód?

Z którą koleżanką rozmawiałaś na zajęciach?

Czyja to jest torbka?

U jednini imaju tri roda, a u množini dva.

U akuzativu jednine zamjenice *jaki*, *który* i *czyj* ne mijenjaju svoj oblik ako znače što neživo, a ako znače što živo, imaju oblik *jakiego*, *którego*, *czyjego*.

Zamjenice *jaki* i *który* u nominativu množine alterniraju u *jacy* i *którzy* ako se odnose na imenicu muškoga roda koja znači osobu.

Kao odnosne zamjenice nalaze se na početku zavisne rečenice:

Napisałam Ci sprawozdanie, jakie sobie życzyłaś.

To jest pani, o której wam opowiadałam.

Niječne zamjenice – Zaimki przeczące

Zamjenice *niczyj*, *niczyja*, *niczyje* sklanjaju se kao zamjenice *czyj*, *czyja*, *czyje*.

	Jednina			Mnożina	
	m.r.	s.r.	ż.r.	m. (+os.)	m. (-os.), ż.r., s.r.
N	niczyj	niczyje	niczyja	niczyi	niczyje
G	niczyjego		niczyjej	niczyich	
D	niczyjemu		niczyjej	niczym	
A	niczyjego /za żywo/ niczyj /za neživo/	niczyje	niczyją	niczyich	niczyje
I	niczym		niczyją	niczymi	
L	(o) niczym		(o) niczyjej	(o) niczyich	

I zamjenice *żaden*, *żadna*, *żadne* sklanjaju se kao pridjevi. Upućuju na izostanak osobe ili nepostojanje predmeta ili pojave.

Żaden z tych wybranych studentów nie przyszedł na zajęcia.

O żadnej z nich nie rozmawiałam z kolegami.

	Jednina			Mnożina	
	m.r.	s.r.	ż.r.	m. (+os.)	m. (-os.), ż.r., s.r.
N	żaden	żadne	żadna	żadni	żadne
G	żadnego		żadnej	żadnych	
D	żadnemu		żadnej	żadnym	
A	żadnego	żadne	żadnej	żadnych	
I	żadnym		żadną	żadnymi	
L	(o) zadnym		(o) żadnej	(o) zadnych	

Neodređene zamjenice – Zaimki nieokreślone

Neodređene zamjenice pridjevskoga tipa tvore se dometanjem sufikasa koji kipitno značenje pretvaraju u neodređeno:

-ś – *jakiś, czyjś, któryś*

-kolwiek – *jakikolwiek, którykolwiek, czyjkolwiek*

U neodređenih zamjenica sklanja se samo prvi dio (*jaki-, który-*), a sufiksi -ś i -kolwiek su nepromjenjivi.

Neodređenim zamjenicama pripadaju i zamjenice *niejaki, niektóry*.

	Jednina			Mnożina	
	m.r.	s.r.	ż.r.	m. (+os.)	m. (-os.), ż.r., s.r.
N	jakiś	jakieś	jakaś	jacyś	jakieś
G	jakiegoś		jakiejś	jakichś	
D	jakiemuś		jakiejś	jakimś	
A	jakiegoś /za żywo/ jakiś /za nežywo/	jakieś	jakaś	jakichś	jakieś
I	jakimś		jakaś	jakimiś	
L	(o) jakimś		(o) jakiejś	(o) jakichś	

Po istom se tipu sklanjaju i zamjenice *któryś, któraś, któreś*.

Zamjenica *niektóry* uglavnom se rabi u množini.

Mnożina		
	m. (+os.)	m. (-os.), ż.r., s.r.
N	niektórzy	niektóre
G	niektórych	
D	niektórym	
A	niektórych	niektóre
I	niektórymi	
L	(o) niektórych	